

Κοινό Σχόλιο στις αποφάσεις ΕφΑθ 1518/2014 και ΠολΠρΑθ 2936/2011**1. Εκχώρηση απαιτήσεως (ή ενεχυρίασή της κατά το ν.δ. της 17.7/13.8.1923)¹ αντί καταβολής προς αποπληρωμή δανείου (πιστώσεως δι' αλληλόχρεου λογαριασμού) και εκχώρηση χάριν καταβολής προς εξασφάλιση της αποπληρωμής δανείου (πιστώσεως).**

α. Η εκχώρηση κατά τα άρθρα 455 επ. ΑΚ προς δανειστή απαιτήσεως του δανειολήπτη (πιστούχου) κατά τρίτου ή ενεχυρίασή της με το ν.δ. του 1923, όταν δανείστρια είναι τράπεζα, που καταρτίζεται σε συνδυασμό με σύμβαση πιστώσεως δι' ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού, τότε μόνο θεωρείται ότι αποτελεί δόση αντί καταβολής προς αποπληρωμή του δανείου (πιστώσεως) κατά τα άρθρα 419-420 ΑΚ «εφόσον συνάγεται σαφώς βούληση των μερών για απόσβεση της ενοχής ως συνέπεια της εκχώρησης» (Απ. Γεωργιάδης/Μπεχλιβάνης, ΣΕΑΚ τ. Ι σελ. 862 αρ.11 ΑΠ 1537/2004 ΕλΔ 2005 σελ. 772. ΑΠ 1463/1998 ΕΕΝ 2000 σελ.167 ΑΠ 408/1990 ΕλΔ 1990 σελ. 1407), και τότε η ενοχή αποσβήνεται και ο εκχωρητής ελευθερώνεται ευθυνόμενος μόνο για την ύπαρξη της εκχωρούμενης απαιτήσεως (ΑΚ 467.1, ΣΕΑΚ, π. σελ. 863 αρ. 15 και 948 αρ. 3). Διαφορετικά -δηλ. εν αμφιβολία- με αναλογική εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 421 ΑΚ θεωρείται ότι η εκχώρηση γίνεται *χάριν* καταβολής (ΣΕΑΚ & ΑΠ ανωτέρω. ΕφΘεσ 1627/2003 Αρμ. 2004 σελ. 682. ΕφΑθ 812/2003 ΕπισκΕΔ 2003 σελ. 455), δηλαδή προς εξασφάλιση της αρχικής παροχής και τότε πρόκειται για *καταπιστευτική* εκχώρηση (σχετικώς βλ. ΣΕΑΚ σελ. 861 αρ. 6 στοιχείο Δ σε συνδ. με σελ. 931 αρ.42 επ.).

β. Η λειτουργική διαφορά και το κριτήριο προς εξακρίβωση στην πράξη περί τίνος εκ των δύο πρόκειται, εντοπίζεται σε τούτο: επί καταπιστευτικής (εξασφαλιστικής) εκχωρήσεως που καταρτίζεται *χάριν* καταβολής, όταν ο οφειλέτης-εκχωρητής εξοφλήσει εξ' ιδίων το χρέος του -εφόσον δηλαδή λήξει ο εξασφαλιστικός σκοπός- ο δανειστής εκδοχέας «υποχρεούται ... να μεταβιβάσει εκ νέου την απαίτηση στον εκχωρητή» (Απ. Γεωργιάδης/Γ. Γεωργιάδης, ΣΕΑΚ τ. Ι σελ. 931 αρ.44. Βλ. και ΠολΠρΑθ 1367/2003 ΝοΒ 2004 σελ. 419), ενώ αντιθέτως η εκχώρηση συνάπτεται *αντί* καταβολής όταν (ανεξάρτητα από τον λεκτικό χαρακτηρισμό της στη σχετική σύμβαση) *το χρέος εξοφλείται δια της εκχωρούμενης απαιτήσεως* (ώστε δεν τίθεται θέμα μεταβιβάσεως αυτής πίσω, στον εκχωρητή), η οποία δηλαδή έτσι προκύπτει ότι εκχωρήθηκε με σκοπό «την πρόσκτησή της στην περιουσία του εκδοχέα» και εφόσον πράγματι «εισέρχεται οριστικά στην περιουσία του». (ΣΕΑΚ, σελ. 863 αρ. 14 και σελ. 931 αρ. 43, εξ αντιδιαστολής. Γεωργιάδης-Σταθόπουλος/Καρακατσάνης, ΕρμΑΚ 419 αρ. 7. Τσάκος, Αρμ. 1988 σελ. 1262 ε). Με άλλα λόγια, αν στη σύμβαση εκχωρήσεως αφενός περιλαμβάνεται όρος που προβλέπει ότι η εκχωρούμενη απαίτηση

¹ Που κατά το συνδυασμό των άρθρων 39 και 44 του διατάγματος φέρεται να έχει αποτελέσματα εκχωρήσεως (εκτενώς για το ζήτημα αυτό βλ. το σχόλιο κάτω από τις αποφάσεις ΣτΕ 179/2014 και ΠολΠρΘεσ 3088/2014).

«θεωρείται περιουσία» του εκδοχέα και, κυρίως, αφετέρου στην πράξη αυτή (η απαίτηση) αναλύεται *πράγματι* σε εξόφληση του χρέους του εκχωρητή (αντί να καταβάλει αυτός εξ ιδίων), τότε ικανοποιείται η προαναφερθείσα συνθήκη (ανωτέρω, υπό α'), δηλαδή συνάγεται έτσι σαφώς η βούληση των μερών για απόσβεση της ενοχής ως συνέπεια της εκχωρήσεως (ανεξάρτητα από την κατά τα λοιπά λεκτική διατύπωση της σχετικής συμβάσεως), ώστε αυτή να θεωρηθεί *αντί* καταβολής (και όχι *χάριν* αυτής) με αποτέλεσμα την απόσβεση της ενοχής. γ. Και σε περίπτωση πάντως που διαπιστωθεί *in concreto* ότι πρόκειται για καταπιστευτική εκχώρηση *χάριν* καταβολής, δηλαδή ότι διατηρείται η αρχική παροχή (εκ δανείου-πιστώσεως) και προστίθενται ως ασφάλεια αυτής μία δεύτερη παροχή (από την εκχώρηση), γίνεται ορθά δεκτό ότι *η καλή πίστη επιβάλλει να επιδιώξει ο δανειστής-εκδοχέας την ικανοποίησή του πρώτα από τη νέα παροχή, δηλ. αυτήν εκ της εκχωρήσεως.* (Αστ. Γεωργιάδης, Γενικό Ενοχικό II παρ. 26 αρ. 49. Πρβλ. και ΑΠ 1537/2004 ΕλΔ 2005 σελ. 772. ΑΠ 1463/1998 ΕΕΝ 2000 σελ. 167. Εφαθ 812/2003 ΕπισκΕΔ 2003 σελ. 455. ΕφΘεσ 1627/2003 Αρμ. 2004 σελ. 682).

2. Καθήκον πρόνοιας του εκδοχέα (ενεχυρούχου δανειστή) προς εξασφάλιση των συμφερόντων του εκχωρητή και διαφύλαξη της απαιτήσεως αυτού κατά του τρίτου.

α. Με την εκχώρηση (και την καταπιστευτική ή την ενεχυρίαση), σύμφωνα με τις δημοσιευόμενες αποφάσεις, μόνος δικαιούχος της απαιτήσεως και των παρεπόμενων δικαιωμάτων όπως οι απαιτήσεις τόκων, καθυστερούμενων ή δεδουλευμένων ή μελλοντικών (ΑΚ 458-459, βλ. ΣΕΑΚ, π. σελ. 935 αρ. 8 και 936 αρ. 1) καθίσταται ο εκδοχέας ή ενεχυρούχος² δανειστής, που αυτός μόνον πλέον νομιμοποιείται να επιδιώξει δικαστικώς την επιδίκασή τους και την είσπραξη, οφείλοντας μετά την ικανοποίηση της ασφαλιζόμενης απαιτήσεώς του να αποδώσει το τυχόν υπόλοιπο στον εκχωρητή (βλ. και *Απ. Γεωργιάδη*, Γενικό Ενοχικό §42 αρ. 79. Εφαθ 1518/2014), ο οποίος αποξενώνεται εντελώς, μη δυνάμενος να αναμειχθεί και γι' αυτό ακόμη και αν δεν συμφωνήθηκε ρητά ο εκδοχέας – ενεχυρούχος δανειστής σύμφωνα με τις διατάξεις περί εντολής που γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζονται συμπληρωματικά στην εξασφαλιστική σύμβαση (σχετικώς βλ., *Γ. Λαδογιάννη* Οι επιχειρηματικές απαιτήσεις ως αντικείμενο ασφάλειας 2005 σελ. 456 παρ. 20 και παρ. 13 ΙΙΙ), αλλά και σύμφωνα με την Αρχή της καλής πίστης, ως εκ της ιδιαιτερότητας της συναλλαγής, μη αποβλέπουσας σε οριστική περιουσιακή μετακίνηση (βλ. *Γ. Λαδογιάννη*, π. 455) οφείλει να εξασφαλίσει αυτός τα συμφέροντα του εκχωρητή - ενεχυραστή, διαφυλάσσοντας την απαίτηση αυτού κατά του τρίτου με επιμελή διαχείρισή της (βλ. και *Γ. Λαδογιάννη*, π.), ώστε να μην αποσβεστεί μερικά ή ολικά με κίνδυνο να μην υπάρξει υπόλοιπο για να του αποδοθεί ή αυτό να μειωθεί, στη δε έννοια της

² Πρβλ. πάντως σχετικά την απόφαση ΕφΘεσ 3088/2014 και το σχόλιο κάτω από αυτήν στον παρόντα τόμο σελ 90.

διαφυλάξεως της απαιτήσεως εντάσσεται και η εξασφάλιση νόμιμων τόκων (με όγληση ή και δικαστική επιδίωξη) σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμής της από τον εκ της εκχωρήσεως οφειλέτη (ΕφΑθ 1518/2014).

β. Αν ο εκδοχέας, δέχονται περαιτέρω οι δημοσιευόμενες αποφάσεις, με υπαίτια πράξη ή παράλειψή του παραβιάσει το ανωτέρω καθήκον του, μη επιδεικνύοντας την επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές, με αποτέλεσμα να υποστεί ο εκχωρητής ζημία (απώλεια της απαιτήσεως αν δεν διακόπηκε η παραγραφή ή μείωση του υπολοίπου της, που θα του αποδιδόταν), γεννάται ευθύνη του ενδοσυμβατική προς αποζημίωση του εκχωρητή και η έκτασή της ισούται με το ποσό που θα απέμενε προς απόδοση στον εκχωρητή μετά την ικανοποίηση του εκδοχέα, αν αυτός είχε ανταποκριθεί στο καθήκον του για διαφύλαξη ακέρατης της απαιτήσεως που του εκχωρήθηκε - ενεχυράστηκε και των παρεπόμενων δικαιωμάτων, όπως τόκων, ιδίως δε των δικονομικών τη γένεση των οποίων ο εκδοχέας – ενεχυρούχος δανειστής οφείλει δίχως καμία καθυστέρηση να προκαλέσει προβαίνοντας σε σχετική όγληση ή και δικαστική επιδίωξη της απαιτήσεως που του εκχωρήθηκε (βλ. και Γ. Λαδογιάννη, π. σελ. 456 και εκεί σημ. 38, όπου και παραδείγματα).

γ. Τέτοια ευθύνη έκριναν οι δημοσιευόμενες αποφάσεις ότι γεννάται επίσης και όταν η τράπεζα εκδοχέας ολιγορεί να εισπράξει (εισπράττει εκπρόθεσμα) την απαίτηση κατά του τρίτου που της εκχώρησε - ενεχύρασε ο πιστούχος, με αποτέλεσμα αυτός να χρεωθεί από την τράπεζα με τόκους για το διάστημα της δικής της ολιγορίας (βλ. και ΑΠ 1153/1976, ΕΕΝ 44 σελ. 362. Επίσης Βρεττού, ΕφαρμΑστΔ 2013 σελ. 414).

Κ. Παναγόπουλος